

förspråket, 28 bl., finnas bevarat i ett enda ex., i KB., där det sammanbundits med ett fullständigt ex. av »Vtlegning». Avvikelserna mellan de begge upplagornas förspråk äro obetydliga; själva boken skulle, enl. anteckning av Klemming, som synes haft exemplaret fullständigt i sin hand, ej undergått någon förändring.) — Hos Laur. Raymundius, Historia liturgica, utg. av A. A. von Stierman 1745, är s. 64—98, tryckt en av A: s stridsskrifter mot Andreas Laurentii. Övriga förekomma endast i handskrift

Källor: Handlingar ang. Abraham Angermannus och handlingar ang. ärkebiskopens och professorernas förhållande 1597—98, båda i RA. (Fler-talet av de senare tryckta i Kyrkohist. årsskr. 1909; de kompletteras emellertid av avskrifter i Westens Theol. manuscripter III, KB.); mantalet vid Gripsholms slott 1607—08 (slottsarkivet); Acta ecclesiastic apud Sveco (Hist. handlingar, 20); Relatio Florentii Feyt (Kyrkohist. årsskr. 1900 jmf. Documenta historica quibus res nationum septentrionalium illustrantur, utg. av finska vetenskapssocieteten, 4, 1912); M. Abrahams skrivelse till hertig Carl 5 . dag påsk 1595 (Engestr. saml., B. X, 1, 50, KB.) ;
 Ärkebiskop Abrahams råfst, utg. af O. Holmström (1901); Bidrag till sv. riksdagarnes hist., 1, utg. af A. Ahlqvist (1835; riksdagen i Uppsal 1598); A. J. Messenius otrückta historia med ett antal avskrifter; S. Laskis registratur, RA.; J. Messenius, Scandia illustrate (lib. VII, VIII); J. Baazius, Inventarium eccles. Sveogothorum (1642); E.M. Fant, Diss. de vita Abr. Andr. Angermanni (1802); kyrkohistoriska arbeten av L. A. Anjou och T. Norlin; H. Schück, Sv. literaturhistoria, 1 (1890). Jmf. även C. Annerstedt, Upsala universitets historia, 1 (1877); G. Bolin, Johan III:s högskola å Gråmunke holmen (S:t Eriks årsbok 1912); H. Lundström, Laurentius Paulinus Gothus (1893, 98); Biograf. lexikon, 1. a

E. HILDEBRAND.

Acharius, Erik, f. 10 okt. 1757 i Gävle, † 14 aug. 1819 i Vadstena. Föräldrar: kontrollören och tolagskamreraren Johan Eriksson (Acharius) och Katarina Margareta Hagtorn. Genomgick Gävle gymnasium 1770—73; student i Uppsala 17 maj 1773; disp. 22 juni 1776 (De planta aphyteia, pres. Karl von Linnè); idkade naturhistoriska och medicinska studier i Stockholm; disp. 8 juni 1782 i Lund (De tænia, pres. Eberhard Rosenblad); med. doktor utan promotion s. å. Ritare vid vetenskapsakademin 1778; stads-läkare i Landskrona 1785; provinsialläkare i Vadstena distrikt 31 mars 1789; titular professor 7 juli 1803. LFS' 1795; LVA 1796; RVO 1809; LVS 1810; LLA 1817.

Gift 1) 1787 med Helena Dorotea Scholander, f. 1762, † 22 apr. 1804, dotter till handelsmannen Scholander i Landskrona; 2) 31 dec. 1804 med Margareta Maria Hoffberg, f. 23 apr. 1780, dotter till salpetersjuderidirektören Gottfrid Hoffberg i Skänninge.

A. plägar betecknas som Linnès siste lärjunge, och hans disputation »De planta aphyteia» var den sista, vid vilken Linnè intog katedern. Då den spanska regeringen erbjöd Linnè att medsända en av sina lärjungar som naturforskare på en expedition till Peru, Chile och Mexiko, föreslog denne härtill A. Han antogs men kom aldrig att resa. I stället ägnade han sig har hemma, utom åt naturhistoriska forskningar, åt medicinen, och som läkare först

E. Acharius.

Kopparstick av J. G. Ruckman. Före 1810. K. B.

i Skåne, sedan i Östergötland utvecklade han en både omfattande och nitisk verksamhet. Så var det tack vare honom, som ett beständigt kurhus kom till stånd i Vadstena, den stad, där han tillbragte de sista tjugu åren av sitt liv. Den svenskamedicinska litteraturen riktade han med flera värdefulla rön.

Det är emellertid på ett annat område, likenologin, läran om lavarna, A. gjort sig mest bekant för eftervärlden. Man har, och ej utan skäl, kallat honom »pater lichenologiæ». A. har ej blott uppställt det första rationella lavsystemet samt beskrivit en mängd släkten och arter från olika delar av jorden utan även gjort en så allsidig utredning av lavarnas förut alldeles försummade morfologi, att ett flertal morfologiska termer, som ännu i dag användas, härstamma från honom. Döden bortryckte honom under utarbetandet av en »Historia lichenum», av vilken vetenskapen med rätta väntade mycket. »Härvid» (eller närmast vid studiet av en lavsändning från Saragossa), säger en minnesskildrare, »behövde han ofta begagna det sammansatta mikroskopet hjälp, och då han på detta sätt, med uppmärksamheten avledd från sin egen person på föremålet, hela timmar med hjässan vänd mot solen fortsatt sin forskning, framkallade 13 aug. ett apoplektiskt anfall, som den påföljande dagen slutade hans verkamma liv i en ålder av nära 62 år». Efter A: s' död sökte de tyska likenologerna Flörke, G. Meyer och Wallroth att såvitt möjligt reducera hans släkten och arter samt att diskvalificera hans morfologiska utredningar. Utan tvivel har också A. flera gånger skattat åt sin botaniska samtids skötesynd, »artmakeriet». Men i många klandrade fall har hans skarpblick visat den rätta vägen. I den moderna likenologin har den taxinomiska valör, A. tilldelade soredier och isidier, varför han uppburit mycket tadel, åter kommit till sin rätt. — Hans lavherbarium, som genom sin rikedom på originalexemplar är av synnerligen högt värde, förvaras på botaniska museet vid Helsingfors universitet.

A. stod i livlig förbindelse med samtidens botanister och skildras av dem som vänsäll och hjälpsam. Hans ypperliga tecknartalang togs bland annat i anspråk för Westrings bekanta »Svenska lafvarnes färghistoria», Thunbergs »Flora Capensis» och Swartz' »Icones plantarum Indiæ occidentalis». Även på andra fält av den vetenskapliga och tillämpade botaniken var A. verksam. I slutet av 1700-talet gjorde han några mindre zoologiska meddelanden till vetenskapsakademins handlingar. — Brev och koncept av A. till skilda personer förvaras i Uppsala universitetsbibliotek.

Tryckta arbeten: *Bulbocerus*, et nytt slägte af skal-insecter (VA Nya handl., T. 2, 1781, s. 244—253). — Nya och mindre kända svenska lafarter, beskrifne (ibid., T. 15, 1794, s. 81—103, 176—194; 16, 1795, s. 3—21, 127—142, 207—222; 18, 1797, s. 69—81, 111—133, 193—218, 257—298; 22, 1801, s. 157—168, 339—350). — Försök til en förbättrad lafvarnes indelning (ibid., T. 15, 1794, s. 237—259. Anmärkningar och förbättringar ibid., T. 16, 1795, s. 66—71]. — Anmärkningar rörande laf-arterne (ibid., T. 17, 1796, s. 206—216). — *Lichenographiæ Suecicæ prodromus*. Linköping 1798. XXIV, 264 s. + 2 pl. — Lung-polyper, beskrifne (VA Nya handl., T. 20, 1799, s. 133—145). — Ron om tjärvattens nytta och bruk i veneriska sjuknan (ibid., T. 22, 1801, s. 1—29). — *Methodus qua omnes detectos Lichenes secundum organa carpomorpha ad genera, species et variegates redigere atque observationibus illustrare tentavit Er. Acharius. Sect. 1—2*. Sthm 1803. LV, 394 s. + 8 pl. — *Supplementum, species quamplures novas descriptas nec non observations varias complectens, quod præviæ suæ methodo Lichenum adiunxit auctor*. [Leipzig, 1803.] IV, 52 s. — *Bemerkungen und Nachtrage zum methodum Lichenum* (Weber und Mohr, Archiv f. d. systemat. Naturgesch., Bd 1: St. 1, 1804). — Förteckning på de i Sverige växande arter af lafvarnes familj (VA Nya handl., T. 29, 1808, s. 125—132, 228—237, 259—283 ; 30, 1809, s. 97—102, 145—169 ; 31, 1810, s. 66—75, 137—159, 209—234, 288—309; 32, 1811, s. 102—128) — *Lichenographia universalis, in qua Lichenes omnes detectos, adiectis observationibus et figuris horum vegetabilium naturam et organorum carphomorphorum structurali illustrantibus, ad genera, species, variegates differentiis et observationibus sollicitè definitas redegit Er. Acharius*. Göttingen 1810. 4: o VIII, 696, s. + 14 pl. — Anmärkningar vid laf-slägtet *Thelotrema* med nogare bestämmande af dess arter (VA Nya handl., T. 33, 1812, s. 79—95). — *Monographie der Lichen-Gattung Pyrenula* (Magazin d. Gesellsch. naturforsch. Freunde, Berlin, Jahrg. 6, 1814, s. 3—25). — *Synopsis methodica Lichenum, sistens omnes hujus ordinis naturalis detectas plantas, quas, secundum genera, species et variegates disposuit, characteribus et differentiis emendatis definivit, nec non synonymis et observationibus selectis illustravit auctor Er. Acharius*. Lund 1814. XIII, 392 s. — Utkast till historien om trådslingeslägtet (*Rhizomorpha*) med beskrifning på nya, besynnerligen svenska arter af det samma (VA Handl., 1814, s. 201—236. Rättelser och anmärkningar ibid., 1815, s. 137—138). — Afhandling om de cryptogamiske vexter, som komma under namn af *Calicioidea* (ibid., 1815, s. 246—271; 1816, s. 106—157, 260—291.; 1817, s. 220—244). — *Usneæ generis novæ species* (Nova acta reg. societ. scient. Upsaliensis, Vol. 7, 1815, s. 188—194). — Anvisning för landtmän, huru svenska grässlåg kunna och böra, efter jordmon och gräsen natur, förmonligast användas till ängskötelsens förbättring och betydligare afkastning (LA Annaler, 1816, s. 240—259). — Berättelse i anledning af de försök, som med röningskuren blifvit anställda vid veneriska sjukhuset i Wadstena (Sv: läkare-sällsk. handl., Bd 3, 1816, s. 79—96). — *Glyphis and Chiodecton, two new genera of the family of Lichenes, with description and figures of the species hitherto discovered* (Transactions of the Linnean soc., London, Vol. 12: 1, 1817, s.